

La cosa pot ser ambivalent de vegades, però en els següents es tracta de les perxes usades per a vestidura o per estendre-hi draps i robes: «Pres una *perxa* en què hom estenia draps e donà-li gran colp en lo cap», *VidesR*, 107r2 (n. 55) traduïnt *perxicam fullonis*; «mills és honrat palau de prelat, con a sa porta molts pobres a qui hom dóna almoyna, que no és com ha a sa taula moltes copes d'argent e moltes persones, ni en l'estable moltes bèsties, ni en les *perxes* molts vestiments ni en les caxes molts diners», Lull (*Blanq.*, *NCL*, II, 76.21; molt semblantment parlant de l'alberg del burguès on hi ha «en l'armari moltes copes d'argent, e en les *perxes* moltes vestedures e ---» II, 81.14).

Altres perxes que trobem sovint són «les *perxes* per empènyer los vaxells: haec trudes», «empènyer los vaxells ab *perxes*: --- agitare naves *perxicis* vel contis», OPou (*ThPu.*, 71, 73). I les usades per atraure-hi l'ocell de presa, que formava part de l'acompanyament aparatós dels grans senyors: fossin falcònids, castors, esmerles o simples esparvers: «posar lo esparver en la *perxa*: accipitrem in *perxicam* collocare», Onofre Pou (*ThPu.*, 57); ja sabem com acabà en llegendària fama la tenebrosa història dels dos rivals Berenguers: trobant la *perxa* vota l'estany de Palautordera on glapia i glapia la bèstia fins que hi trobaren acoltellat el cos del Cap-d'Estopes en la gorga de *Perxa-Astorc*. Què vol dir *alous de perxa* encara distingits en les lluites civils de Forans Mallorquins i Ciutadans, c. a l'a. 1451 (Quadrado, *For. y C.*, p. 326): es referia al senyor alouer capaç de mantenir astor i la *perxa* simbòlica? Ho acabarà de dir qui entengui més en dret feudal.

Potser ens ho acabaria d'aclarir una confrontació amb la llista d'accepcions rústiques insulars que AMAlcover ens dona per a les seves *péršas* mallorquines (BDLC x, 19). Entre les quals ha de figurar amb rang conspicu la «*péršā dā sā* sini» que m'ensenyaven a Son Cervera (1963).

En les muntanyes de la Catalunya humida es tracta sobretot de grans peces de fusta tallada en el bosc, més grosses que simples *tanys* (c. 1930). Concretament en les gran boscuries guillerres d'Espinelves em descrivien *péršā* com la designació tècnica i precisa del «castanyer que es destina a fer-ne barres de fusta d'un radi d'un pam o almenys mig pam» (1936). Val a dir que una peça així no té solament la sortida de la venda llenyissera i a l'engròs: car, per al muntanyenc de la Baixa Ribagorça, una *pérša* és abans que tot un bastó molt llarg que usen per fer caure batent-les les ametlles i les olives dels arbres (Jusseau, 1965). D'aquí en el llenguatge familiar del cat. central, en to pintoresc, *tenir bona perxa* 'estar dotat d'una còrpora gran i esvelta' (cf. *AlcM*, § 4, val.): «preguntava al modista: —Oi que *tinc bona perxa?*—; / patia un ull de poll que la feia anar guerxa / ---», Joan Oliver (*La Dama Ambivalent*, 55 en «El Món», 3-vi-83, p. 24).

Quant a les terres grasses i pantanoses del P. Val.: allà pensem sobretot en les que posava en escena Blasco Ibàñez (*Cañas y Barro* etc.). La *pérša* al Palmar de l'Albufera és el pal que s'usa per fer caminar els bar-

quets, tant en les canals afluentats com en el gran estany: però allà *perčár*, més que vogar amb una *perxa* és fer avançar el barquet apuntant-se amb la *perxa* en el fons (Palmar 1962); i així ja a Sueca, atansant-nos-hi per les maresmes, a la vista dels Sants de la Pedra, em distingien aqueixos navegants, dels qui van amb «ravatxols» (moguts per motor), com un *barkèt* o *barkèt a pérša* (1962). Força més al Sud, on anoto a Quatretondeta *La Foèta*, denominació més precisada com *La Foèta 's Pérçes*, com que era parlant d'un «gran canal», potser no es tractava de les que es deuen tallar en els boscos de la grandiosa Serrella (allí damunt) sinó d'algun procediment com el del Palmar, encara que fos en escala més modesta (1963).

Ésser en *perxa* 'en erecció viril': «tocant-li los pits e ses mamelletes redonetes, despertant sa natura - encontinent fo en *perxa*, e ---», *Decam.* IX, § 10, 547.20 (trad. «risvegliandosi tale che non era chiamato, e sù levandosi ---»).

Només llegint les notícies d'aquest arrelament vast, antic i aferrat a la terra, ja s'hauria pogut veure que el mot en català és ben hereditari i que els qui havien insinuat, amb superficial fonètica, un manlleu del francès (frívol record del -CA > -èe del francès antic) veien visions. Com vaig fer observar en una revisió exhaustiva enviada *privatissime* a les *Gramàtiques Històriques* de Moll i Badia, l'evolució fonètica de -TICA en posició recolzada (darrere R o N) com a *rtoga* > *tga* > *txa* > *tca* era l'única normal i possible en la nostra fonètica històrica (cf. *manxa*, *panxa*, *porxo*, *escorxar* etc.). *AlcM* s'hi ha adherit tàcitament, i em penso que avui ningú no en discrepa. Normals també oc. ant. *percha/perja*, fr. *perche*, it. *pertica* (el cast. *pértiga* sí que és manlleu llatí o llatinitzant).

DERIV.: +*Perxa* nom d'una mata bosquetana que m'ensenyaven de lluny a l'obaga del Montnegre, sota la parròquia d'aquest nom (*paršáks*), 1931: com que per allà hi ha una masia de nom semblant, *dels Perxats*¹ (crec *Can Mateu dels Perxats*), potser hi ha l'alteració fonètica, ben coneguda per allà, -acs < -ats; i no asseguro que més que d'una espècie botànica, no es tracti d'un mot semblant a *perxada* (arbreda d'arbres joves).

A la Selva i Guillerres *perxada* és colle. ben conegut: «travessareu una *perxada* ---» (*perxes d'avellaner* El Soler de Sant Hilari, 1928); 'un bosc de perxes' a Espinelves (en el sentit d'allà, definit supra, 1936): «tot allò és *paršádā*»: bosc de castanyers joves i espiromatxats, que encara no fan castanyes, però sí les llargues perxes, de les quals treuen els *cescles* tan explotats en aquells vessants: Sauleda, StaColF., 1961, 1971. Es retroba a moltes comarques, sense descartar-ne d'insulars: «allà, de les pomeres / que rodejan los horts y les marjades / botan, botan rioleres / les aus demati-neres, / brins a picar pels buyts de les *perxades*» que el malaguanyat poeta Josep Taronjí escriví per a la seva *Sóller* (*Poe. Bal.*, PdMall. 1873, p. 554), i que ell mateix es tradueix «la brizna en los derruidos techos». Puix que de brins es tracta no ens ve de nou que a l'Alt Pallars diguin «*perchada*: lugar donde se trilla